

Dyrlæge Lena Rangstrup-Christensen er i gang med en systematisk obduktion af de 125 grise, som Flemming Madsen i Sørvad har taget op af fryseren dagen før. Arbejdet tager normalt en dag. Målet er at kortlægge årsager til pattegrisedødelighed i den økologiske svineproduktion.

Projekt vil fravænne en gris mere

Forsker håber at fravænne en gris mere pr. kuld ved at nedbringe pattegrisedødeligheden

FRILANDSGRISE
AF KAJ LUND SØRENSEN

Pattegrisedødeligheden i økologiske besætninger er gennemsnitlig noget højere end i konventionelle besætninger, men med stor variation mellem besætninger.

Det fortæller dyrlæge og ph.d-studerende Lena Rangstrup-Christensen, Aarhus Universitet. Formålet med ph.d-projektet, er at bestemme risikofaktorer for pattegrisedødelighed i økologiske besætninger.

Ud af 1.001 økologiske smågrise, som hun obducerede i sommeren 2014, var mellem 25-52 pct. lagt ihjel, 13-33 pct. var dødfødte, mens 2-10 pct. var døde af sult.

Obducerer 3.500

I perioden fra juni 2014 til juni 2015 foretager hun i alt 3.500 obduktioner af smågrise fra 6.000 faringer hos ni større økologiske producenter.

- Vi vil blandt andet finde ud af, om der er mange dødfødte, om det er de små eller de store, der dør, og hvad er dødsårsagen i forskellige aldre, forklarer Lena Rangstrup-Christensen. Hun er ude på alle bedrifter fire gange om året.

Hvad dør grisene af

- Det overordnede mål i projektet, VI-

Piglets, er at nedbringe pattegrisedødeligheden og dermed fravænne en gris mere pr. kuld. Det er ret ambitiøst, tilføjer hun.

Dyrlægen skal fastlægge, hvad der påvirker pattegrisedødeligheden - soens helbred, årstid og management.

Hvornår i diegivningsperioden dør pattegrisene? Hvad dør grisene af i forskellige aldre?

Hvad er de hyppigste dødsårsager? Er der større risiko for at dø, hvis der er mange dødfødte ved fødslen? Er det de små eller de store, der dør?

Samler 125 grise

Fire gange i løbet af året indsamler svineproducenten døde pattegrise til obduktion, der foregår på bedriften, hvor medarbejderne kigger forbi, og der udveksles iagttagelser.

En tidlig formiddag gør dyrlægen klar til obduktionsarbejdet hos Flemming Madsen ved Sørvad i Vestjylland. Han har 400 søer af racerne LY, LYL eller YLY. Der er faring hver 3. uge, og han samler døde grise ind fra 25 søer sommer, efterår, vinter og forår.

Når der er samlet og nedfrosset 100-125 pattegrise, tøs de op, og Lena Rangstrup-Christensen foretager en grundig obduktion af hver enkelt gris, der er fra nyfødt til fravænningsalderen på syv uger.

Flemming Madsen har taget lidt over 125 grise op af fryseren dagen før. De ligger på række i plasticposer med påskrevne informationer. Dyrlægen har lavet en opstilling med knive, skærebæret, vægt, pc og diverse glas ved en stor bordplade. Arbejdet tager normalt en dag.

Som det første registrerer hun dato og soens nummer. Dernæst måles længden af grisene og de vejes, så hun kan beregne grisenes BMI. Der gøres notater om ernæringstilstand og evt. afmagring. Hun registrerer, om grisen er dødfødt, selvdød eller aflivet.

Dør under faringen

Hovedparten af de dødfødte er dør under faringen. Den gennemsnitlige kuld størrelse i sommeren 2014 varierede fra 14,7 til 17,6 grise.

- Når soen får mange grise, kan faringen gå i stå, simpelthen fordi soen skal føde så mange. Det tager lang tid, og det er hårdt arbejde. Så kan der ske det, at en stor gris dør af iltmangel inden den kommer ud.

- I en stald ville man let kunne yde fødselshjælp. Det er svært i en hytte, siger dyrlægen.

Lungen flyder ovenpå

- Sådan ser lunger ud, der aldrig har trukket vejret, forklarer Lena Rangstrup-Christensen.

Hvis hun er i tvivl, bruger hun et glas med vand. Hvis grisen har trukket vejret, vil et lille stykke af lungen flyde ovenpå i vandet.

Andre kendetegn på dødfødte er, at den ikke har gået på sine klove, har fosterhinde på sig, og at navlestrengen er fin rød.

Store bliver også klemt

Hvis grisen er aflivet, ses det meget tydeligt på hovedet.

- Denne her er nok aflivet ved første tilsyn. Årsagen kan være, at den har været meget lille, vurderer dyrlægen.

Hun tjekker, hvad der er i maven. Nogle har ikke nået at få noget mælk.

Lena Rangstrup-Christensen tjekker også, om grisen har været klemt. - Den her er klassisk klemt. Ribbene er gået fra ved ryggraden, siger hun og peger med kniven.

Jo flere grise, jo større risiko er der for, at nogen bliver lagt ihjel. Det er ikke nødvendigvis de små, der bliver klemt. Der er også en del store, som bliver klemt, fortæller hun.

Enkelte grise har blødninger i bughulen som følge af kastrationskade.

Vil reducere dødeligheden til 20 procent

De ni økologiske svineproducenter, der er med i VIPiglet, udfører også selv en del registreringsarbejde, hvor medarbejderne i faremarken registrerer de levende pattegrise

på følgende tidspunkter: Umiddelbart efter faring, ved kastration, ved vaccination og ved fravæning. Ved indsættelse i faremarken registreres desuden søernes læg nr., huld, sundhed og antal funktionsdygtige patter hos gylte.

VIPiglet skal føre til mere robuste og tungere økologiske pattegrise. Forskningsprojektet vil gerne være med til at bane vej for en reduktion i pattegrisedødelighed fra 33 pct. til 20 pct. af totalfødte grise, øge fravænningsvægten med et kg per gris og give en ekstra fravænned gris pr. kuld.

Partnerne er Aarhus Universitet, Udviklingscentret for Husdyr på Friland, Norsvin, Seges og landmænd. Projektet VIPiglets er finansieret gennem Organic RDD2, som koordineres af ICROFS samt Promilleafgiftsfonden for landbrug.

En ulempe ved meget store kuld er, at faringen kan gå i stå, fordi det tager lang tid, og det er hårdt arbejde at føde så mange grise. Og så kan der ske det, at en stor gris dør af iltmangel inden den kommer ud.